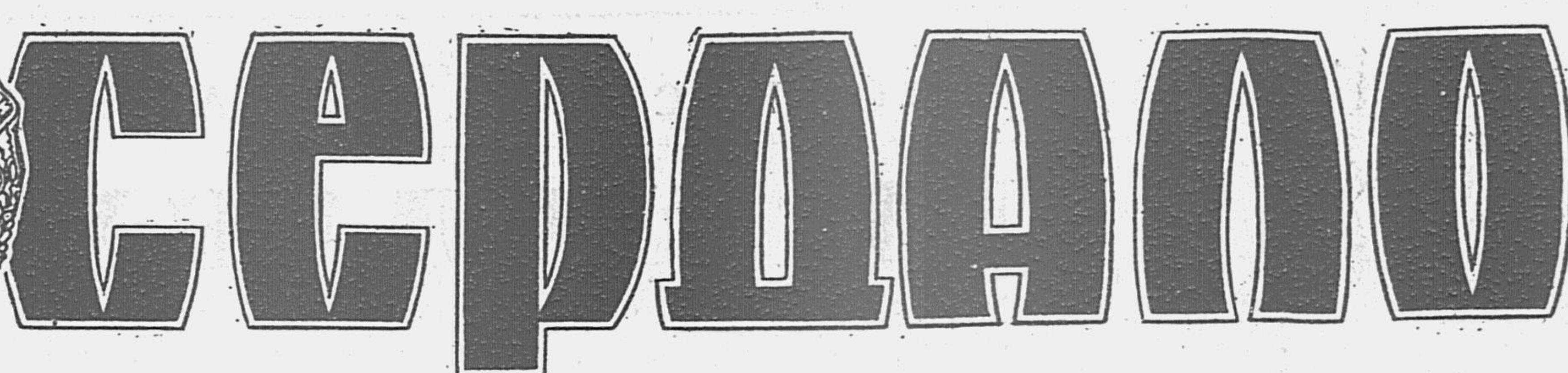
Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШОАТТА, 30 ЯНВАРЬ, 1988 ШУ. ★ № 13 (7516). ★ Мах 3 кеп.

КПСС Нохч-ГIалгIай областной комитета VIII пленум

ДЕЧУН КОРТА — ХАЬДДА ГIУЛАКХАШ

Укх шера 28 январе кепатехаяр перестройкана кулгалдара обкома бюрос беча балхах КПСС Нохч-ГIалгIай областной комитета хьалхарча секретара В. К. Фотеева пленуме яь доклад.

Тахан оаха кепатох цу докладах йола пренеш.

Дувцача дешах йола пренеш хьайнйллар Старогрозненски УБР бурувдеттачо, «Грознефть» объединене къахьегама коллектива совета председатела **А. И. Буракова.**

Республика къахьегамхошта дагайоахка проблемаш геттара дукха я, аьлар цо, царех керттеръяр — социальни дешаш къестаделга. Шоай вахара хьал тоадаларга хьежжа хул перестройках наха хеташ дар. Нах чубаха цIенош хьалдара дика программа оттаяй «Грознефть» объединене. Самокритично белгалдаккха деза, из оттаяра ха тиллийталга, КПСС XXVII съезд хинна ши шу ма даьннадий. ХIаьта из а кхоачаш ца еш юсаргья, нагахьа санна гIишлон материалий промышленноста база шеръяра парте обкома бюро, Е. В. Тумсоев ше оарцагIа ца воале. Решенеш тIаййчачул тIехьагIа обкома бюрос цхьайолча хана тIахьожам лоаттабац уж кхоачашъяра, цудухьа цхьайола проблемаш къестаелга тоалуш дац.

Социальни проблемай цхьаькха оагIув — керттерча даькъе кхачан продукташца а беш, баха нах эггара саготагIа эшача товаращца Iалашбелга. Сона хеташ дар юртбоахама районий викалаша хьаллоацаргдий хац сона, цхьабакъда, тхона, городе дахаш долчарна, хоалац агропромышленни комитет вIашагIъеллачул тIехьагIа дикагIча оагIорахьа хувцамаш хиннилга, ма дарра аьлча, цхьадолча даькъе гIулакхаш талха а телхад. Доклада тIа бIубенна дувц юрта боахамерча хьалах. ХIаьта тикаш яьсса я. Цу гIулакха эггара хьалхара жоп дала дезаш ва бюро ши член — Д. Г. Завгаеви А. И. Воронкини. Саггота кхоачашдинза даргдоаца декхараш кхоачашдара дукхагIа йоакхо е еза цар.

Городера хьал дукхагIча даькъе тийша да парте Грозненски горкома хьалхарча секретара В. А. Куценкос беча балхах. Сона хетачогIа, городерча районашка санитарни хьал лерттIа лоаттадара а коммунальни секташта ремонт яра а эшаш йола хозрасчетни подразделенеш вIашагIйохка еза ха тIехьяьннай. Цу декхарех городской службаш лоархIа ца ю дукха ха я. Из къаьстта шаьра хоалу тхона, центрана гаьна дахача, Старопромысловски районерча наха. Тхо долча наггахьа мара хилац республикански а городской а кулгалхой. ХьалхагIа, парте обкома отдела заведующи волча хана, В. А. Куценкона ха корайоагIар болхлошца къамаьл де, хIаьта из пайла ца боалаш а дисацар. Бакъда, хIанз алхха кулгалхошца къамаьл дарах кхоачамбу цо.

ХIанз дукха дувц партийни комитеташа бу дукхагIбола болх лохерча звеньяшка бе беза, яхаш. Хац сона, цхьайолча моттигашка иштта деш а хургда из, бакъда, тхона вIалла хоалуш-м дац. Масала, газеташ тIара хов сона В. К. Фотеев, парте обкома кхыбола секретараш тайп-тайпарча собранешка хулга. Укх тайпара чакхйоал газетий отчеташ: «дакъа а лаьцар, къамаьл а дир». Фуд цо аьннар, фуд цул тIехьагIа хиннар а хувцаденнар а? ХIара дийнахьа хулаш хIама ма дац парте обкома хьалхарча секретараца вIашагIкхеталга, хIана аьлча, цун аьттув балац юххьанцарча организацешка каст-каста хила. ХIаьта из-м сел чIоагIа эшаш а дац. ХIана аьлча, кхоачамбоацараш массанахьа цаIаш хIана дац, аьнна, да. Iа, Владимир Константинович, кепайоазон тIа, телевидене гIолла каст-каста хоам бе беза чакхдаьхача вIашагIкхетарех, цу тайпара хIама де доагIа бюро кхыча членаша.

Тахан бIубенна ала йиш я: областной партийни организаце ерригача звеньяй вахара а балха а маIан хиннад перестройках, дикка хувцамаш хиннад экономике, аьлар парте Грозненски райкома хьалхарча секретара **Х. М. Витушева.**

Грозненски районни партийни организаце активана хетачогIа, из дерригa хьахиннад КПСС обкома бюрос цхьа лостам болаш болх барах. Хоалуш хувцаеннай бюро балха стиль, дукхагIа я хIанз гласность, активана дагабувлалга дукхагIа хиннад, цунна хетараш теркалду, райкома бюро члений таро я хIанз обкома бюро заседаней протоколаш тIа дувнар довза.

Парте обкома бюро тохалларах белггала хувцамаш хиннад районни партийни организацей балха тIа. Тха района дукхагIйола юххьанцара партийни организацеш, къахьегама коллективаш шоашта карагIдаьннарех кхоачам ца беш, доагIар вIаши цIенхаштта дIадехаш я. Перестройка хьалашка райкома бюрос ший керттера декхар лерхI нахаца болх бар, цар инициатива а тIадиллача гIулакха хьалхара цар бехктокхам а лакхбар. ЦIенхаштта теркам тIаухийт боахама керда механизм караерзаяра. Юкъекхувл йиззача хозрасчетен самофинансированен кIийлен тIа латта экономически методаш. Районе къаьстта терко ю индивидуальни, дезала, звеной подряд юкъейоалаяра. ХIанз къестадеш да арендни подряда, подрядагIа болх бечарна алапи телара дешаш. Из гIулакх боккъонца деза а денна тIаэпар геттара лоархIаме да. ТIаккха мара хувцаялла йоалургьяц цар психологи. Сона хетачогIа, КПСС обкома секретара С. М. Бекова а пропагандан агитацен отдела заведующе Л. П. Кизиловасен цу дешай къаьстта теркам тIабахийта беза, кхетадеш ма хиллара, тхона цхьана. Укхаза дукха хIама де йиш я республикански газеташа, цар дукхагIа дувца деза къахьегам вIаштIехьбоаккхача керда формаш юкъейоалаяра опытах.

Пленум хилалехьа района активаца, партийни организацей секретарашца, боахамий кулгалхошца вIашагIкхетараш хиннад са. Къамаьлаш деча хана а обкома бюро отчетни доклада тезисаш ювцача хана а бюрох шоаш тешалга, практически гIулакхашца из хьаллаца кийча болга хьакхайкадора наха.

Цхьабакъда, овлангара хувцамаш хила хIанз а гаьна да. Хаьдда цхьа лостам болаш болх биц бюрос, парте городской а районни а комитеташта кулгалдара формаши методаши эргайоахаш тоаелга ледара леладу.

Сона хетачогIа, парте обкома секретараша а отделаша а дукхагIа йоакхо е еза парте чурча вахара дешай — из да керттера дар. ХIана аьлча, вай балха тIа дукха да кхоачамбоацараш, гIалаташ, динза дисараш. Кулгалдара политически методашка довларца дувзаденна, партийни балха стиль а методаш а перестройка хьалашка хувцача хана, парте областной комитето, цун отделаша райкомаштен юххьанцарча партийни организацештен дукхагIа новкъостал де доагIа, толашагIча опыта адресаш довзийта деза царна, методически литератураца а пособешца а Iалашъе еза. Ма дарра аьлча, цу тайпара новкъостал тахан вIалла деш дац.

ХIара пленуме дувц вай бахача наха медицински, торгови, бытовой гIулакхаш делга тоадара дешаш. Бакъда, цу даькъе корта а болаш, хувцамаш хулаш дац.

Парте обкомера ухнйта каьхаташ кIезиглуш дац, уж-м тIа-тIа дукхагIа хул. Масала, 1985 шера бюро а секретариата а 197 соцам кхаьчар цигара, 1986 шера — 213, 1987 шера — 223. Укх тIеххьарча хана каьхаташ тIа язъяь информацеш кIезигъе гIерташ, КПСС обкома отделаша наьха санна алсамдаьккхад телефонаш а етташ, информационни материалаш дIаехалга. Массаза яхар санна, «сиха», «геттара сиха», «шоай хьаштдале сахиллалца наб ца еш урадаьгIий а» яха указанеш хул телаш.

Горкомий а райкомий а аппараташ са даккха кхоайнц. Цхьа бюро чакхъяьлча — шоллагIъяр хьатIакхаччалца, цхьа пленум хилча — шоллагIъяр хиллалца, яхаш ях. Цхьан мероприятена тIеххьа йоагIа шоллагIъяр. Юххьанцарча партийни организацей вахар кхы а чоалханегIа да. Наха юкъе дийна болх бара, практически декхараш кхоачашдара ха таац, хьайнен дезалан из вIалла йнса а мича юс.

Дерригача боарамашка дукха дувц партийни, советски, боахама органий функцешта доазонаш оттадарах. Дувц вай, бакъда, чакхдаккхара кIезига хIама ду. Хьажал шо, обкомера малагIча гIулакха телефонаш етт: «Обкома секретаращца вIашагIкхетар долча колхозийн совхозийн беррига кулгалхой республика агропроме боагIилга Iалашдолда хьалхарча секретаро». Хаттар отт, кхо бIаь совгIча сагах латтача агропрома аппарата хIана магац уж кулгалхой вIашагIтоха?

КПСС обкома бюро членалла кандидатага, организацонно-партийни балха отдела заведующега А. В. Шаршавыхга ала ловра, моллагIа дешаш къестадеча хана хьехараш де гIерталга дита, аьнна.

Сона хетачогIа, КПСС обкома организацонно-партийни балха отдела хIанз а мегадац кадрай резерваца бу болх лерттIа вIаштIехьбаккха, из цхьа система йолаш лелабе.

Районах лаьца йола решенеш шоаш тIаэцача хана, парте обкома бюрос а секретараша а моттигерча кулгалхошта хетар теркал ца деш хийла моттигаш хул. Масала, Д. Г. Завгаева инициативагIа соахка решени тIаййцаяр доакъара цехаши йол лоаттаю кхоаленаши хьалъе, аьнна. ХIаьта проектни документаци, оборудовани, материалаш яцар.

Дукха ха йоацаш Министрий Совето соцам баьб 1988 шера плана тIа Грозненски района 7 миллион фуъ IотIатоха. Республика Госплано баьцадаараш чуэцача а маьхалдоахача а хувцамаш даьд. Пхе шера план ларде а лаьца, дерригa хьокхамаш дIа ма кхоачадаьдий бригадашка а, цунга хьежжа севообороташ а кийч ма яьйий. ХIанз, социалистически предприятех дола Закон тIайiцачул тIехьагIа, сагага хьатта хIама а доацаш яьча цу решенеех нахага фу ала деза?

Район социальни дегIайоалаяра хьакъехьа парте обкомо а Министрий Совето а даь соцамаш дизза кхоачашдара эшаш дола новкъостал дин тхона Д. Г. Завгаевен Е. В. Тумсоевен, уж тIахьежача отделаша. Из иштта деце, мишта кхетаде доагIа цхьайолча министерствайн ведомствайн кулгалхоша: А. Т. Харикова — хьун боахама министра, М. Ш. Баматгиреева — мелиорацен хин боахамен министра, Х. М. Гуржиханова — респотребсоюза председатела, С.-М. Д. Макаева — «Терек» объединене генеральни директора уж соцамаш кхоачашделга тесса дита хилар.

Доклада тIа Е. В. Тумсоевна еннача оценкана раьза ца хилча валац. Кхыча районашка миштад хац сона, гIишлош, къаьстта а нах чубаха цIенош хьалдара планаш кхоачашъяйза яргьяц, аьнна хьалхадаьккхачул тIехьагIа хад тхоцара цун гIулакхаш.

Соахка август бетта КПСС обкома VI пленуме обкома бюрога дехар даьдар аз района юрташ хица Iалашъяра, наха медицински гIулакх делга тоадара проблемаш къоастаеча новкъостал де, аьнна. Цул тIехьагIа КПСС обкоме цIаькха каьхат яздаьдар. Фу хилар цох? Кхыметтел жоп а даланзар.

Сона хетачогIа, КПСС обкома хьалхарча секретара В. К. Фотеева доагIар чIоагIагIа хьадеха деза секретарашкара, вокхар — отделай заведующешкара.

Со теш, пленума решенеех вайна боккха пайда баргхиларах. КПСС XXVII съезда решенеша дIадехарашка хьежжа ерригача партийни организацей болх тоабара новкъостал дергхиларах.

Радикальни реформа еча хьалашкарча партийни организаце декхарех дийцар ше къамаьл деш «Красный молот» завода директора **В. П. Бервинова.**

Парте обкома секретараш предприятей къахьегама коллективашца вIашагIбеттабаларо, дикагIйола опыт дIахьа эцара а перестройка еча хана нийсденна харцахьарча хIамай анализ е а лаьрхIа «Промавтоматика» яхача НПО-и «Красный молот» заводен экономически финансовни службай кулгалхойн болхлойн семинар вIаштIехьъяккхаро доккха гIо дир, белгалдоаккх цо, предприятеш самофинансированеген дIадахар юхаметтаоттадарген яхара кийчо еш шоай лоархIам дикагIча оагIорахьа ай а бир.

Бакъда, сона хетачогIа къаьстта предприятешка боахама механизмана еш йола перестройка кхоачамхиллал партийни идеологически Iалашо йолаш яц. Аз дувцар, тхоай завода партийни организаце балхага хьежача да. ХIанз а дIаяьннаяц къаьнара оамалаши стереотипаши. Хьожаргда вай, лекционни пропагандага. Дукха формализм я укхаза. Лекторашта тахан кхоачамболаш дац газеташ тIен журналаш тIен яздаьчун чулоацама обобщени елга е цар тIа яздаьчох лоацца дIадувцалга, вешта аьлча из хул-кх цаIдола политди чакхдоаккхаш е политдешара заводской сете гIолла семинараш еш хилча. Тахан болхлошта юкъе ира полемика, бакъдар гойташ дола къовсамаш эш. Вай из дарга хьежаш ба тахан нах, сона хетаргахьа, цу хаьдда йолча дискуссешта вай лекторели пропагандистели кийчагIа ба уж. Царех цхьабаращца вIашагIкхетар башха дега лоIам беш а хилац. Укхазара гIалаташ башха лоадам боацаш хета йиш йолаш а дац. Цул тIехьагIа гIулакх тоаде Iалаьмате хала хул, эггара а новкъагIдар — дика хIама хьадара оттаяь ханаш тIехьайоах. Масала, къахьегама хозрасчета формах компетентно, къахьегама специфика йовзаш дувцаш хилча коммунисташа политически хьаллоацаш йолча моттигашка дукхагIбола болхлой теша а тийша хьаюкъебоагIа, цул тIехьагIа цун низо хьалахьоабийя, хозрасчета пропагандисташ хул царех, юкъера дIабоал шиш-шиш яхараш, фу хул хьежаш багIараш, котйоал инициатива, хьахул къахьегама лакха хьокхамаш.

Идеологически балха тIа керда формаши методаши лахара райкомашта а парткомашта а хоадамболлаш методически гIо де деза парте обкома бюрос.

«Красный молот» завод технически кердаяккхара балхаш деш да хIанз. Теркал ца еш йитац оаха социальни проблемаш а. Бакъда, тха болх кхы а толамегIа дIадIоргбар нагахьа санна КПСС обкома секретариата а бюро а оагIонгахьара доаггIача хьисапе тхо хьаллоацаре.

Тахан пленуме, аьлар парте Назрановски райкома хьалхарча секретара **А. А. Мякнева,** КПСС обкома бюрос перестройкана кулгалдара деш долчун критически анализ йир. Дувцалга а йоацаш берригача а лостамегIа тайп-тайпара балхаш даьд, хIаьта хоадамболлаш дола толамаш а даьхад. ХIаьта а, сона хетачогIа, перестройка дIаяхьара лелама кхоачамболлаш эффективно яц партийно-политически потенциало еш йола воздействи. БIарччача бюрона а шо-шоай отраслашка гIолла жоп дала декхарийла болча цун членашта а мегадац экономика дегIайоалаеча хаьдда хьокхамаш доахалга Iалашде. Бюро балха стилера хIанз а дIаяьнна яц стереотипаш. Хьаэцаргда вай, кхоачашдара тIахьожам лоаттабелга. Бюро инициативагIа кийчъяьй вахаре чIоагIа лоархIамбола лаьрххIа йола программаш. Царех цаI я балха боаца нах общественно пайданеча къахьегама юкъсовалга. Мишта кхоачашъю из?

Назрановски районе цу программагIа йоккха завод хьалъе лаьрхIад. ХIанз цунна проектировани елга дукха хIама ца эшшаш соцадаьд, критически хьал эттад гIишлониндустре база хьалъеча. Тулийташ я кхыча пунктегIа оттаяь ханаш а. Электротехнически промышленноста Министерстве, «Квант» яхача НПО тхо мел лийткъад, аьнна, хьахулаш хIама дац. Уж дешаш къоастаделга обкома боарамага гIолла хила деза. Из иштта дале а, гIишлош хьалъяра дешаш карадола бюро член, обкома секрекарь Е. В. Тумсоев, цхьаккха а тайпа цу гIулакха тхона гIо деш вац.

Цхьаькха масал. 1986 шера къахьегама ресурсех пайда эцара дешай хьакъехьа КПСС Назрановски райкома отчетах бола соцам тIаийцар КПСС обкомо, цунца моттигерча промышленноста, бытовой гIулакхаш деча министерствашта тIадилладар, «Назрановски райисполкома эшаш дола гIо долда цига Iойохкача филиалий а цехий а, гIонна йолча производствай а промыслай а сеть дIахо шеръяран дегIайоалаяран», аьнна. Тахналца цу хьакъехьа даь цхьаккха хIама дац. Аз цу хьакъехьа хIанзле а дийцадар республикански партийно-боахама актива собране. Укхаза цхьа хаттар отт: мишта кхетаде дезаш да, перестройка хьалашка партийни документаца цу тайпара гIулакх хилар?

Цу соцама дIахорча пунктага хьожаргда вай: «Министрий Совето чIоагIболба балха нах хьабеча балхаца Iалашбара йола хаьдда программа кийчъеча а кхоачашъеча а хIара министерства а ведомства а беча балха тIара тIахьожам...». Миштай укхазара реакци? «40 лет Октября» яхача совхозо дIайолайир дика инициатива: боахама хьисапе хьалйир гIонна йолча производства йоккха ши цех. Массехк бутт ба оборудовани йоацаш уж яьсса латта. Цу гIулакха новкъостал делга цкъа дийха Iийнабац обкома бюро членагара, республика Министрий Совета председателгара М. А. Керимовгара совхоза директор, парткома секретарь, иштта звеньевой, Социалистически Къахьегама Турпал, КПСС обкома бюро член Б. Г. Кодзоев. Массаза а царна духьал лаьттад дехар кхоачаш ца делген, хьадаьр мога ца делген. Инициатива IотеIаяра къаьгга масал да из. Кхы тIа а укхаза ала доагIа М. А. Керимов команда телара тIерен соцтен волга.

(ДIахододар шоллагIчен, кхоалагIчен, йиъалагIчен оагIош тIа).

КЕПАЙОАЗОН ОБЗОР

НИЙСА БОЙ-ТЕШ ДУВЦАЧУН МАХ

Хержача органаша перестройкана кулгалдара беча балхах йола отчеташ — кепайоазон тахан керттерча темех цаI. Коммунисташта хьалхашка еча отчеташа хьагойта деза перестройкас дIадехарашка хьежжа уж йий. XIX Ерригсоюзни партконференцена кийчо еча хана кепайоазоно кIоаргга а корта болаш а дувций-хьогI цох?

ПАРТИЙНИ комитеташа отчеташ ялехьа «Коммунист» яхача Саратовски областной газето каст-каста кепадеттар перестройка леламах йолча лаьрххIача анкетана тийнна жопаш. Из гуччахьара коммунистий собрани, нах коллективно дагабувлар дар ала йиш яр. Областной парторганизаце хIара отряда денал айдара йоакхо еш, дагардар дIаоалаш, ира къамаьл дар из. Дерригa наха хьалхашка дувцача, цу тайпарча коллективни хьажаре йIайхо яр, хержача органий членашта къаьстта а йолаш. Цар балха стиль укхаза йолчча бесса хьахьекхар, цхьаккха хIама къайла ца хьош. Газет дешарий письмошта керте увттадаь дешаш уйла яйташ дар: «Шоай моттиге бий-хьогI?», «Демократи дукхагIа хилийта!», «ДоагIар юхь-духхьала дIаала», «ГIончий ба е тIахьожамхой ба?»

Перестройкана кулгалдарах йолча отчетех яздеча хана гIулакх иштта корта болаш леладе болабелар журналисташ а. Къаьстта теркам тIабохийтар хержача партийни органий балха стиле хьахиннача кердачоа. Хано дIадехарашка хьежжа болх беш я, масала, Новоузенски района Радищева цIерагIча совхоза партком. ЧIоагIа денал долаш лерхI из укхазарча боахаме. Партийни комитета членаш ба кердадар, толашагIдар чIоагIдара, ший ха йиаь даьннар, консерватизм дIаяккхара новкъостал дераш. «Цар иштта болх барах вIаштIехьдаьннад укх тIеххьарча ши шера дIахьалхашкахьа боккха гIа баккха» — иштта аьлар собране хиннараша.

ХIаьта а, парткома хIара члена, цу даькъе цун секретара В. Иванова болх массе оагIорахьара техкар, ледара моттигаш гучаяьхар.

Радикальни экономически реформа а общественни вахара демократизаци яро а оттадеча декхарашка хьежжа къамаьл хилар КПСС Краснокутски райкома пленуме. Цига дийцачун маIан: гIулакхаш кхы а дикагIа хургдар, нагахьа санна парте райкома бюро берригача членаша къаьнадар, цу даькъе администрировани елга, субъективизм цIенъяь дIаяьккхаяларе, шоай балха кIоаргга а озабезам ца беш а анализ яьяларе.

Цхьабакъда, большевистски IаьдалагIа дагардар гуччахьа дIаоалаш, гласность, критика а самокритика а йолаш отчеташ массанахьа чакхъювл ала йиш яц. «Коммунисто» йолчча бесса хьагучайоах формализм, хьалххе кийчъяьча тайпара отчеташ елга.

«Моттийта яь критика» — иштта корта болаш я Урицке цIерагIча Энгельски троллейбусни заводе хиннача партийни собранех язъяь корреспондента заметкаш. Парткома секретара Денисова яьча доклада тIа дукха яр цифраш, факташ. Партийни комитета хетачогIа, шоай болх эрга ца боаккхача наьха цIераш йоахар. Долче, отчет луш хиннар партийни комитет яцар, из кхычарех бехкаш доахаш яр.

ГIулакха зе ду, дIахо язду журналисто, партийни балха тIарча командни стило даь ца Iеш, коммунисташта хеташ дараш теркал делга бюрократически леладаро а. Парткома состав кердаяьккхача а хIама дацар, шоай декхарех лоархIа ца бераш цунна юкъера дIа а баьха. Бакъда, из проблема теркал ца еш йитар собране, белгалдоаккх газето.

Шоай парткома отчет геттара сихбенна йийцар «Калининский» совхоза коммунисташа. «Партийни организаце белггала болх баьб...» — массаза дувцаш дола уж дешаш аьлар докладчика. Наьха теркам тIа ца озаш, шаблонагIа чакхъяьлар цига керттера собрани. Боахама гIулакхаш дувца совещани санна. Де а доагIаш хаттар дора газето: «перестройка вIалла хьокхаеннайн-хьогI совхозни парткомах».

Даьд алийтар духьа, коркорта боаца ду къамаьлаш цхьанна хIаманна ца эшаш хиларах дар ГПЗ-3 № 5 йолча цеха слесара Г. Котова письмо. Ер дар из эгIазвигар: даьссача хабарех латта доклад, цунга хьежжа йола выступленеш, партбюро членаш самокритични ца хилар, доаггIаш дар вIаши дIа-хьа ца дехар, геттара лоархIаме дешаш дувца ца лар... Шоашка, перестройка яра шоаш беча балхага хьежаш бацар отчет луш хиннараш, йоахар коммунисто.

Масала, Пугачевски городской парторганизаце санна, парткомаши бюроши отчеташ е кийча ца хиннача, бе а боагIаш хоам бу газето, партийни собранеш чакхйоахалга соцадир. Хоржаш йолча органий членашта тIадиллар перестройках дола къамаьл къаьстта лоархIаме хIана хиланзар, коммунистий шоайла чIоаггIа тешам болаш хилар цо хьа ца хьокхара бахьан малагIа да хьожалга.

Лоацца аьлча, газета тIарча цу тайпарча материалаша вахар долчча бесса хьагойт. Цудухьа йохайир собранеех, пленумех яздарах хьалха хинна стереотипаш. Партийни кулгалдара вай ханара стиль лаха хала хиларах йола уйлаш яр уж, ше яхар кхычо харцде йиш йоаца бакъдар да ала а ца гIерташ, директивни указани а ца телаш.

«Коммунист» яхача газето шерра, цхьа система йолаш хоам бора отчетий леламах, хIаьта азербайджански республикански газето — «Бакинский рабочий» яхачо дукха ха яьккхар из тема хьоаха ца еш. Ноябрь бутт чакхбоаллаш, юххера араяьлар «Партийни вахар: хоржаш йолча органий отчеташ» яха рубрика. «ГIулакх — перестройка критери» яхаш корта а болаш, кхо интервью кепатехар.

Уж Iойийшача кхетаду Iа: дувцар балхах а доацаш, шаьра хабар долга. Парте Наримановски райкома хьалхарча секретара Р. Аллахвердиева чакхъяьннача партбюрой отчетех дувцача хана вахарера цхьаь цаI факт йоалайинзар, хьаддача парторганизаце е сага цIи яккханзар. Духхьала яьсса декларацеш яр: «Тхоашкара, балха стиль а методаш а эргайоахаш дIайолайир перестройка. Болх кердача тайпара бара формаш лехар, къаьна стереотипаш йита гIертар. Юххьанцарча партийни организацешка, къахьегама коллективашка бу дукхагIа бола болх. ХIанз, мохк перестройка шоллагIIча, лоархIамегIйолча этапа чубеннача хана, дика кхетаду партийни балха ю перестройка кIоаргъелга, инерцех, консерватизмах, гIулакхаш хьалхе вIаштIехьа даьхача тайпара леладарах къастар мел лоархIаме да. Кердадар лехаш, эксперименташ еш да...»

Наха даьсса дешаш IотIамоахкадир газето. ГIулакха бала кхаьча кепатехаяц интервью, яц ца алийтар духьа: хьажал, оаха а лелаю тахан чIоаггIа эшаш йола тема алийтара.

«Массане дикагIа бой-те болх?». Иштта корта болаш я «Бухта Ильича» яхача тохкама бурув деттача Морской управлене парткома отчетах йола Л. Иванова материал. ХIама бе-башха доацаш, деша безам боагIаргбоацаш, вахар цхьан метте лаьттача хана язъеш хиннача трафаретагIа дувц журналисто коммунистий собранех.

«Парткома секретара И. Гусейнова яьча докладага хьежжа хилар къамаьл а». Мишта хилар из? Халахете а, цох хIама аьннадац. Вай лакхе йийцача интервью тIа санна, довзаш дола дешаш да цу материала тIа: перестройка тхоашкара дIайолаяьй, дукхагIа бола болх къахьегама коллективашка бу. ДIахо дух тIа доах дувцачун: «Партийни мугIараш шердара йоакхо яьй парткомо», «Парткомо хIанз дукхагIа ювц коммунистий отчеташ», и. кх. дI.

«ХIанзарчоа массане а бе боаггIача тайпара болх биц» — ше дийцар доашх корреспондента. Из бакъдара масал доаладу (хетаргахьа, доклада тIара хьанийца хургда цо из): ши бригада планах лоархIаяьяц... Сабардел шоай, ванагIа отчет лур партком еций? ХьалхагIа санна, лакхе латтачар лохе латтачарна хIана ю критика? Шоаш хьаувтт уж хаттараш. Бакъда, редакце саго теркалдинзар уж.

Лакхе йоалаяьча выступленешка хьежача, гуш да отчет лучарна критика ца яьлга. Ер да «доагIар дIадехарах» дола масал: «Вай дерригаш лерагIа болх беш, дIадоладаьр дизза чакхдоаккхаш хила деза. — аьлар ше къамаьл деш управлене начальника А. Гасымова». «Бакинский рабочий» яхача газето йийцача цу собранена геттара чIоагIа критика е йоагIар. Из де лоархIаданзар газет. Цу тайпара материалаш кепаеттарах доккха зе доал, хIана аьлча цо кхыбараш Iомабу гIулакх бехктокхам боацаш леладе.

7-ча Паччахьалкхен подшипникови завода партбюро отчетах дийцачул тIехьагIа, журналиста Р. Алекперова язду: «Гуччахьа къамаьлаш деш, критика а самокритика а йолаш чакхъяьлар собрани». Цхьабакъда, собране леламах яздаьчунга хьежача гуш дар кхыча тайпара да: из чакхъяьккхар къаьнача IаьдалагIа, хоржаш йолча органа члений балха тIара кхоачамбоацараш гуча ца доахаш. Ма дарра аьлча, царех цхьанне цIи а яккханзар. ХIаьта хIаравар ше къаьст-къаьста ва бехктокхаме. ТIаккха цига къамаьл даьраш: «Партбюрос дукхагIа болх бе боагIа...» аьнна кIалхарбаьлар.

Тамашийна хIама да: корреспондентий цIераш бе-бе я, бакъда, цар материалаш цхьанне язйнча санна я. Иштта я формализма «почерк», иштта да стереотипа сибат.

Сухалбаь кхаь собранех дийца а дийца, редакце итог ю. «Эргадовлар гIулакхаца чIоагIде» — иштта корта а болаш, парте Ждановски райкома орготдела заведующе М. Байрамова язъяьча статья тIа массе хIамах кIезиг-кIезига, тIагIоллара дувц. Перестройка опытах, кIоаргача анализах, маьхерча идеях хIама дац цу тIа. АргIанарча кампанех санна дувц партийни болхлочо отчетех.

Декабрь дIаболалуш хилар республике горкомий а райкомий а хьалхара пленумаш. Царех цхьаь цхьаннех дувцанзар «Бакинский рабочий» яхача газето, передовой статья тIа уж хьоахаярах кхоачамбир. Газет сел оперативни ца хилар кхетаде хала да.

Хоржаш йолча органий отчетех дувцалга творчески леладац **«Грозненский рабочий»** яхача газето а. Масала, кепатехай цхьан авторо язъяь: «Хан ирал», «ДелаьрхIачунга кхачанзар» яха материалаш, «Заря» яхача совхоза коммунистий собранех дувцача хана, цо йоах самокритични а гуччахьара а къамаьл хилар. Ораторашa дийцачун фрагменташ йоалаю. Масала, директора М. Ахмедова аьннар: «Тахан къамаьл де атта дац, бакъда, аз кхетаду новкъосташта цIенача дег тIара бIарахьажа везалга, хиннар долчча бесса дIадувца дезалга. Объективни бахьанаш хиннад аргдац аз, бехка кIалхарвала гIортаргвац. Са бехк хаьдда ба: де, аьнна, белгалдаьр кхоачашдара нах оарцагIбаха вIаштIехьдаланзар са». Цу дерригача шаьрача хабарех журналисто лерхI юхьдуххьалара, гуччахьара къамаьл хиннад, аьнна!

Л. Сергиенкой цу материалашка хоалац эргаяьннача хана белгало. Массазара дукха цифраш, даьр а ца даьр хьоахадар. Перестройка опыто Iоадаь кердадар, пайданедар дашха, кхетаде, парткома балха стила анализ а е гIерташ яц автор.

...Кхо газет — партийни кепайоазонна тахан эггара лоархIамегIйола тема хьахьокхалга кхаь тайпара леладар. Дерригa зувш, боккха бехктокхам болаш «Коммунисто» из болх баро, хоржаш йолча органий дукхача члений хьинар шеко йоаццаш айду, пленумашкен собранешкен диззача доттагIала, къайладихьа хIама доаца, дог-уйла цIена хилара хьал хьакхолл. ХIаьта, иштта шеко йоацаш да, «Бакинский рабочий» а «Грозненский рабочий» а яхача газеташа кепаеттача эсалча материалаша перестройкана цхьанна тайпара новкъостал дергдоацалга.

Ю. МАХРИН.

(Укх шера 28 январе арадаьнна «Правда»).

КПСС ОБКОМЕ

Селхан КПСС Нохч-ГIалгIай обкома балха группа аргIанара заседани хилар. Из хетаьяр республика транспортни объединеней хьун боахамен социалистически доалахье лораяра дешашта.

Заседани хьайнйллар парте обкома административни органий отдела заведующе В. Н. Яковлева. Цул тIехьагIа къамаьл даьча Нохч-ГIалгIай транспортни объединене начальника заместитела Х. Б. Татриева, республика хьун боахама министра А. Т. Харикова белгалдаьккхар, шоаш кулгалдеча доакъошка социалистически доалахье лораеча тоъал дукха кхоачамбоацараш долга. ХIанз а дукха масалаш да мухь кхухьа паччахьалкхен транспорт, бокъо а йоацаш, кхыча городашка ухаш, машинаш бийсана автотранспортни предприятешка дIа ца увттаеш. Хьун боахаме, во хилар бахьан долаш, маьхала ца йоаккхаш боккхача маьхера продукци йнсай. Нийса лелаяц укхаза кадрови политика а.

Заседане къамаьл дир юстице министра И. А. Албастова, МВД министра В. Д. Чернышова, республика прокурора хьалхарча заместитела В. И. Морозова, статистика НГIАССР управлене начальника П. А. Гребенщикова.